

Designing a generational training model based on leadership views in the Grounded Theory way

Maliheh Asghari¹ | Seyed Mohammad Hossein Mortazavi Behfar²

DOR: 20.1001.1.22516972.1404.33.66.3.3

Abstract

In the statement of the second step of the revolution, the leader of the Islamic revolution announced after reviewing the 40-year experience of the Islamic revolution: the revolution "has entered the second stage of self-improvement, socialization and civilization". The second step that should be taken in the framework of the "revolutionary system theory" and with the "efforts of the youth of Islamic Iran" is to realize the ideal of "creating a new Islamic civilization and preparing for the emergence of Hazrat Mahdi (peace be upon him)". In this regard, the current research was conducted with the aim of designing a revolutionary generation training model based on the views of the Supreme Leader in the Grounded Theory method. The data was collected through the document analysis of education and training slips available in the Office of Preservation and Publication of Leadership Works. Socio-statistics consists of slips on the topic of generational education on the website of the Office of the Supreme Leader during the years 1368 to 1397. In order to achieve theoretical saturation, 41 cards were used and sampling was not done. The data were analyzed with the Strauss and Corbin approach during the process of coding, naming, categorizing. Maxqda 2020 software was used for preliminary analysis of qualitative data. Finally, the model of educating the revolutionary generation was designed based on the views of the Supreme Leader. The results of the research indicate the general categories identified in the form of a paradigmatic model, including causal conditions (with 39 initial codes), intervening conditions (14 codes), strategies (28 codes) and consequences (16 codes) in a field with opportunities, threats and weaknesses. and strengths and for the central phenomenon of Islamic education, which shows the design components of the Islamic generation model based on the views of the Supreme Leader.

Keywords: Education, Ayatollah Khamenei, Generation of Revolution, Grounded Theory.

1. Corresponding Author: phd of curriculum, Department of Education, Shahid beheshti University, Tehran, Iran. M_asghariajiri@sbu.ac.ir

2. MA Counseling, Department of Counseling, Shahid rajaie University, Tehran, Ira

Cite this Paper: asghari, M., & Mortazavi behfar, S. M. H. (2025). Designing the generation training model based on the views of the Supreme Leader in the Grounded Theory method (the study of the Islamic education sheets available in the information base for the preservation and publication of Supreme Leade's works). Research in Islamic Education Issues, 33(66).67-91.

تصميم نموذج تدريب الأجيال على أساس وجهات النظر القيادية بطريقة النظرية المرتكزة

ملح أصغرى^١ | سيد محمد حسين مرتضوى بهفار^٢

DOR: 20.1001.1.22516972.1403.32.65.1.2

الملخص

وأعلن قائد الثورة الإسلامية في بيان الخطوة الثانية للثورة، مستعرضاً تجربة الثورة الإسلامية على مدى ٤٠ عاماً: أن الثورة "دخلت المرحلة الثانية من تطوير الذات والتنشئة الاجتماعية والحضارة". أما الخطوة الثانية التي ينبغي اتخاذها في إطار "نظرية النظام الثوري" وبـ "جهود ومجهودات شباب إيران الإسلامية" نحو تحقيق المثل الأعلى المتمثل في "خلق حضارة إسلامية جديدة والتحضير للثورة الإسلامية". شروق شمس المحافظة العليا (أرفاهنغا) ". وفي هذا الصدد، تم إجراء البحث الحالي بهدف تصميم نموذج تعليمي ثوري للأجيال يعتمد على آراء المرشد الأعلى في منهج النظرية الراسخة. تم جمع البيانات من خلال تحليل وثيقة قسائم التعليم والتدريب المتوفرة في مكتب حفظ ونشر أعمال معظم له وهي جمعية إحصائية مكونة من قسائم حول موضوع تربية الأجيال على موقع مكتب المرشد الأعلى خلال الفترة سنة ١٣٦٨ إلى ٢٠١٧. لتحقيق التشبع ومن الناحية النظرية فقد تم استخدام جميع الشرائح وعددها ٤١ شريحة، ولم يتم أخذ العينات. وكانت أداة البحث عبارة عن استبيان من إعداد الباحث تم ترميز البيانات وتسميتها وتصنيفها وتحليلها باستخدام نهج شتراوس وكوربين. تم استخدام برنامج Maxqda 2020 للتحليل الأولي للبيانات النوعية. وأخيراً، تم تصميم نموذج تعليم الجيل الثوري بناءً على آراء المرشد الأعلى. تشير نتائج البحث إلى الفئات العامة التي تم تحديدها في شكل نموذج نموذجي، بما في ذلك الظروف السببية (٣٩ رمزاً أساسياً)، والظروف المتداخلة (١٤ رمزاً)، والاستراتيجيات (٢٨ رمزاً)، والعواقب (١٦ رمزاً) في مجال له الفرص والتهديدات ونقاط الضعف إنها الظاهرة المركزية للتربية الإسلامية التي توضح مكونات تصميم نموذج تعليم الجيل الإسلامي بناءً على آراء المرشد الأعلى.

الكلمات الرئيسية: التربية، آية الله خامنئي، جيل الثورة، النظرية الأساسية.

السنة ٣٣

ربيع ١٤٠٤

صص: ٩١ - ٦٧

تاريخ الاستلام: ١٩ / ٦ / ١٤٤٥

تاريخ المراجعة: ١٥ / ١ / ١٤٤٦

تاريخ القبول: ٤ / ١٢ / ١٤٤٦

تاريخ النشر: ٢٧ / ١ / ١٤٤٧

ISSN: 2251-6972
E- ISSN: 2645-5196

١. المؤلف المراسل: دكتوراه في تخطيط المناهج، كلية العلوم التربوية وعلم النفس، جامعة الشهيد بهشتي، طهران، إيران
M_asghariajiri@sbu.ac.ir

٢. ماجستير العلوم في الإرشاد المدرسي، الإرشاد، كلية العلوم الإنسانية، جامعة شهيد رجائي لتدريب المعلمين، طهران، إيران
الاقْتباس: كهنجي، مرضيه وكامياب، حسين (١٤٠٣)، دراسة في أثر تدريس محتوى مقرر «التفسير الموضوعي لنهج البلاغة» على الذكاء الأخلاقي لدى طالبات جامعة ولي العصر (عج) في رفسنجان، ٣٢ (٦٥)، ٩١-٦٧
DOR: 20.1001.1.22516972.1404.33.66.3.3

© المؤلفون

الناشر: جامعة الامام الحسين (ع)

المؤلفون هذه المقالة متاحة لك بموجب رخصة المشاع الإبداعي (CC BY).

۶۶

سال سی سوم
بهار ۱۴۰۴
صص: ۹۱ - ۶۷

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۱۲
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۴/۳۱
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۳/۱۱
تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۵/۰۱

شاپا چاپی: ۶۹۷۲-۲۲۵۱
الکترونیکی: ۵۱۹۶-۲۶۴۵

نشریه علمی پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی

طراحی الگوی تربیت نسل برپایه دیدگاه‌های مقام معظم رهبری به شیوه گرنند تئوری

ملیحه اصغری^۱ | سیدمحمدحسین مرتضوی بهفر^۲

DOR: 20.1001.1.22516972.1404.33.66.3.3

چکیده

رهبر انقلاب اسلامی در بیانی‌های گام دوم انقلاب با مرور تجربه‌ی ۴۰ ساله‌ی انقلاب اسلامی اعلام کردند: انقلاب «وارد دومین مرحله‌ی خودسازی و جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی شده است». گام دومی که باید در چارچوب «نظریه‌ی نظام انقلابی» و با «تلاش و مجاهدت جوانان ایران اسلامی» به‌سوی تحقق آرمان «ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی (ارواح‌نفاذ)» برداشته شود. در همین راستا پژوهش حاضر با هدف طراحی الگوی تربیت نسل انقلابی برپایه دیدگاه‌های مقام معظم رهبری به شیوه گرنند تئوری انجام شد. این پژوهش جزء تحقیقات کیفی از طریق تحلیل محتوای کیفی با رویکرد نظریه مبتنی بر گرنند تئوری است. داده‌ها از طریق سندکاوی فیش‌های تعلیم و تربیت موجود در دفتر حفظ و نشر آثار معظم له جمع‌آوری گردید. جامعه‌آماري متشکل از فیش‌های با موضوع تربیت نسل در سایت دفتر مقام معظم رهبری در طی سال‌های ۱۳۶۸ تا ۱۳۹۷ بود. جهت دستیابی به اشیاع نظری تمام فیش‌ها به تعداد ۴۱ فیش مورد استفاده قرار گرفت و نمونه‌گیری انجام نشد. ابزار پژوهش، فرم سندکاوی محقق ساخته بود. داده‌ها با رویکرد اشتراوس و کوربین طی فرایند کدگذاری، نام‌گذاری، مقوله‌بندی و تحلیل گردید. جهت تحلیل اولیه داده‌های کیفی از نرم‌افزار Maxqda 2020 استفاده شد. در نهایت الگوی تربیت نسل انقلابی برپایه دیدگاه‌های مقام معظم رهبری طراحی شد. نتایج پژوهش حاکی از مقوله‌های کلی شناسایی شده در قالب مدل پارادیمی شامل شرایط علی (با ۳۹ کد اولیه) شرایط مداخله‌گر (۱۴ کد)، راهبردها (۲۸ کد) و پیامدها (۱۶ کد) در یک زمینه دارای فرصت‌ها، تهدیدها و ضعف‌ها و قوت‌ها برای پدیده محوری تربیت اسلامی است که مولفه‌های طراحی الگوی تربیت نسل اسلامی برپایه دیدگاه‌های مقام معظم رهبری را نمایان می‌کند.

کلیدواژه‌ها: تربیت، آیت‌الله خامنه‌ای، نسل انقلاب، گرنند تئوری

۱. نویسنده مسئول: دکتری برنامه ریزی درسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران
M_asghariajiri@sbu.ac.ir

۲. کارشناسی ارشد مشاوره مدرسه، مشاوره، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، ایران
استناد: همتی، محمد علی، & شیروانی شیر، علی. (۱۴۰۴). واکاوی ابعاد فردی و اجتماعی ادب و کارکردهای تربیتی آن از منظر قرآن.

پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، ۳۳(۶۶)، ۹۱ - ۶۷. DOR: 20.1001.1.22516972.1404.33.66.3.3

© نویسندگان

ناشر: دانشگاه جامع امام حسین (ع)

این مقاله تحت لایسنس آفرینندگی مردمی (Creative Commons License- CC BY) در دسترس شما قرار گرفته است.

مقدمه

از زمان پیدایش انسان همواره موضوع گرایش به دین مطرح بوده است، زیرا تنها دینداری است که به نیاز اساسی بشر به ارتباط با مبدا هستی پاسخ می‌دهد. به گونه‌ای که هیچ قوم و گروهی در طول تاریخ بدون دین و گرایش‌های دینی نبوده‌اند؛ در عین حال انسان برای دینداری نیاز به تعلیم و تربیت و الگوگیری دینی دارد (اعمالی و جعفری، ۱۴۰۰: ۲۲). تعلیم دینی با دو هدف اساسی انسان‌سازی و تمدن‌سازی انجام می‌شود (بهرامی پور، فرم‌هینی فراهانی و سبحانی نژاد، ۱۳۹۹: ۱۰۴). تعلیم و تربیت در زمینه انسان‌سازی و آموزش تصمیم‌گیری‌های فردی و اجتماعی بسیار کارساز است و هر جامعه‌ای اهداف و الگوهای خاص تربیتی خود را در این راستا دنبال می‌کند (محمدی و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۵۰). یکی از مولفه‌های مهم فرهنگ و تمدن بشری، تربیت می‌باشد که رابطه‌ای انکارناپذیر با دین دارد، تربیت دینی اگر همراه با اعتقادات مذهبی و الگوگیری دینی باشد آن تربیت، تربیت جامعی خواهد بود (کاویانی و نوروزی، ۱۳۹۸: ۶). آیات قرآن هدف خلقت را عبودیت خداوند متعال بیان کرده (ذاریات، ۵۶) که این امر اهمیت تربیت در دین برای عبودیت خداوند را نشان می‌دهد (رضایی، نوروزی و سپاهی، ۱۳۹۷: ۵۰). با نگاهی به آیات قرآن کریم و روایات معصومان و سیره عملی پیشوایان دین، درمی‌یابیم تعلیم و تربیت از مهمترین اهداف انبیا به شمار می‌رود که هدف آن فقط کمک به پیشرفتهای علمی، فنی، هنری و غیره، نیست، بلکه مهمترین رسالت آن تربیت معنوی و اخلاقی انسانها و کمک به تعالی همه جانبه آنان است (وجدانی، ۱۴۰۰: ۷۸).

امروزه تربیت نفس و روان در پژوهش‌های تعلیم و تربیت اسلامی مورد توجه برخی از پژوهشگران گستره علوم انسانی قرار گرفته است. یکی از مواردی که به آن توجه شده است طراحی الگوهای تربیتی برای تربیت نسل‌های آینده یک کشور می‌باشد. بررسی آثار اندیشمندان و بزرگان دین نشان از این دارد که آنان نسبت به ارائه الگو به جامعه جهت الگوگیری تربیت نسل اهتمام داشته‌اند. در آیاتی از قرآن کریم نیز لزوم الگوگیری از پیامبر اکرم (ص) آمده است "لقد کان لکم فی رسول الله اسوه حسنه لمن کان یرجوا الله والیوم الآخر و ذکر الله کثیرا" در چنین موضوعی

۱ "وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ"

قرآن خاتم النبیین را الگو و اسوه بیان کرده است فلذا تربیت نسل و الگودهی به مسلمانان جهت تربیت شدن یکی از موارد مهم دین می باشد که در این باره قرآن در سوره احزاب می فرماید "بهترین الگو برای شما نه تنها در این میدان که تمام زندگی شخص پیامبر است" (تفسیر نمونه، ج ۱۷: ۲۴۵). بنابراین نیاز به طراحی الگویی از تربیت نسل که بتوان با آن نسل آینده را به بهترین وجه ممکن تربیت کرد و نیز این الگو از بروزترین الگوهای دینی باشد به شدت احساس می شود تا به این طریق نسل حاضر بهسمتی حرکت کند که راه سعادت دنیوی و اخروی را طی کرده و به کمال انسانی خود از طریق الگوگیری درست نزدیک شود. با توجه به این که مساله تربیت از دیرباز از برجسته ترین مسائلی است که مورد توجه اندیشمندان با تخصص ها و ذائقه های مختلف بوده است و یکی از اندیشمندان بزرگی که در زمینه تربیت اسلامی صاحب نظر است امام خامنه ای می باشند؛ هدف اصلی پژوهش حاضر، طراحی الگویی از تربیت نسل می باشد که از نظرات امام خامنه ای در این زمینه استفاده کرده است.

مبانی نظری

«چون قلب کودک مانند زمین خالی است که هر بذری در آن بکارند می روید، من تربیت تو را در کودکی و قبل از اینکه قلبت سخت و ذهنت مشغول شود، آغاز کردم تا تو به حقیقت آنچه را که اهل تجربه، تو را از تجربه مجدد آن بی نیاز می سازند، پذیری» (نهج البلاغه نامه ۳۱).

در تعلیم و تربیت اسلامی ۳ نگرش وجود دارد. در نگرش نخست تعلیم و تربیت اسلامی به منزله نظامی توصیفی است که از طریق بررسی آثار دانشمندان مسلمان می توان به آن دست یافت. در نگرش دوم، نظامی استنباطی است که براساس آن می توان با استفاده از متون دینی، برای همه مسائل تعلیم و تربیت پاسخی فراهم آورد. در نگرش سوم، تعلیم و تربیت اسلامی به منزله نظامی استنباطی - توصیفی تلقی شده است که در آن برخی مسائل و مباحث مربوط به تعلیم و تربیت از متون اسلامی استخراج می شود و دسترسی به برخی موارد دیگر براساس روش های تجربی و پیش فرض های دینی، انجام می گیرد (علی نژاد، میر سپاسی، صانعی و دیواندری، ۱۳۸۹: ۴۱).

پژوهش حاضر بر آن بوده است که از طریق نظام استنباطی - توصیفی به مسئله تربیت اسلامی بپردازد. تعلیم و تربیت اسلامی از لحاظ مبانی در جدول ۱ مورد بررسی واقع شده است:

جدول ۱: مبانی نظری تربیت اسلامی (اقتباس از ابویی، خطیر و سلیمی، ۱۳۹۹: ۳۱۲)

مبنا	تربیت اسلامی
هستی شناسی	برترین حقیقت ماورای طبیعی خداست. جوهر هستی خداوند است و هستی جلوه ای از آیات الهی و خداوند در راس یا کانون هستی قرار دارد. جهان معلول و آینه خداوند است خداوند هم مبدا و هم مقصد هستی است
معرفت شناسی	ابزارهای کسب معرفت در نظام تعلیم و تربیت مشتمل بر حواس، تجربه، عقل، شهود و وحی می باشد. معرفت قطعی قابل وصول است و امکان شناخت اشیا و پدیده های جهان هستی به صورت حقیقی وجود دارد
انسان شناسی	انسان موجودی است مرکب از روح و بدن، روح گوهری است مجرد و غیرمادی، حقیقت وجودی انسان هم همان نفس یا روح هست و بدن موجودی مادی، متغیر و فنا پذیر و ابزار نفس است. انسان مجموعه ای از استعدادهاست و عقل و فطرت و عاطفه مهمترین قوای وجودی انسان هستند. انسان در مقابل خود، جامعه، جهان، طبیعت و خداوند نیز مسئول است. انسان برترین مخلوق خداوند و خلیفه او بر روی زمین است.
ارزش شناسی	قرآن و مبانی دین اسلام اساسی ترین منبع تعیین ارزشها به شمار می آید برخی از ارزش ها در همه شرایط ثابتند و برخی دیگر بنا به مصلحت و شرایط محیطی دچار تغییر می شوند.

برای تشریح بیشتر مبانی به پژوهشهای انجام شده در این زمینه پرداخته شد، مرادی مخلص و شاه مرادی (۱۴۰۲) در پژوهشی که به مفهوم شناسی و بررسی مؤلفه‌های تعلیم و تربیت اسلامی از منظر بیدارگر اسلام؛ سید جمال‌الدین اسدآبادی پرداخته اند، تعلیم و تربیت فرد را از نظر سیدجمال در سه دیدگاه قابل بررسی دانسته و معلم را به‌عنوان الگوی کامل تربیتی صاحب نقش مهم در فرایند تعلیم و تربیت معرفی می کنند. سید جمال‌الدین اسدآبادی متفکر و سیاستمداری است که آغازگر نواندیشی و بیداری در جهان اسلام بوده است که غالباً اندیشه‌های سیاسی و اجتماعی ایشان مورد توجه محققان بوده است و دیدگاه‌های وی در عرصه تعلیم و تربیت مغفول مانده است یافته‌های پژوهش مذکور نشان می‌دهد که سید جمال‌الدین، تعلیم و تربیت را یکی از

شیوه‌های مهم بیداری مسلمانان می‌دانست. مهم‌ترین تأکیدات و مؤلفه‌های تربیت از نظر سید جمال‌الدین شامل توجه به زبان مادری، آگاهی و بیداری، روشنگری در باره استعمار و استبداد در نتیجه انحراف اخلاقی، جایگاه رفیع علم، بازسازی هویت اسلامی و گسترش علوم و فنون جدید می‌باشد (مرادی مخلص و شاه مرادی، ۱۴۰۲: ۳۳).

افتخاری و رجبعلی (۲۰۲۳) در پژوهشی به بررسی مبانی انسان‌شناسی تعلیم و تربیت اسلامی در اندیشه شهید مطهری پرداخته‌اند. یافته‌های پژوهش نشان داد از نگاه شهید مطهری مبانی انسان‌شناسی تعلیم و تربیت، سلسله‌ویژگی‌ها و توانمندی‌هایی است که همزاد انسان است و ریشه در ذات و سرشت او دارد و در منابع دینی هم به آن اشاره گردیده است. این مجموعه ویژگی‌ها اساس و مبنای تعلیم و تربیت می‌باشند و فعالیت‌ها و برنامه‌های آموزشی و تربیتی هم باید در همین راستا سامان یابند. شهید مطهری، مهم‌ترین ویژگی‌های انسان را ترکیب انسان از روح و جسم، برخوردار از فطرت خدادادی، نیروی عقل، اراده و اختیار، دارای حس مسئولیت‌پذیری می‌داند. همچنین انسان را موجودی فرض می‌کند که مستعد تأثیرپذیری از شرایط است؛ اما در عین حال می‌تواند در مقابل شرایط مقاومت کرده از حرف دیگران تأثیر نپذیرد. انسان در عین حال از توانایی‌های زیاد برخوردار است؛ اما توانایی‌های او محدود است. همچنین تفاوت افراد از لحاظ استعداد و توانایی را از شاهکارهای نظام خلقت می‌داند که مبنای تصمیم‌گیری‌ها در مدیریت اجتماعی و انتخاب شغل و حرفه در حوزه معیشت می‌باشد. امور یاد شده از اهم مبانی انسان‌شناسی در تعلیم و تربیت است که همواره در فرایند تعلیم و تربیت باید مورد ملاحظه باشد. از آنجا که مبانی مذکور اغلب بامنابع دینی هماهنگ است می‌توان از این مبانی به مبانی تعلیم و تربیت اسلامی یاد کرد (افتخاری و رجبعلی، ۱۴۰۱: ۹). یافته‌های پژوهش شمس مفتاح و همکاران (۱۳۹۷) حاکی از آن است که در صورت بندی مفهوم عدالت تربیتی از منظر شهید مطهری می‌توان، به فرصت‌های آموزشی برابر، رعایت حقوق افراد با توجه به تلاش و استعداد متریان، جبران کمبودهای متریان نیازمند توجه خاص و تلازم استعداد و وظایف متریان اشاره نمود (مفتاح و همکاران، ۱۳۹۷: ۵).

در پژوهشی با عنوان بررسی تأثیر مبانی انسان‌شناختی اسلامی بر نظام تربیتی اسلام در اندیشه علامه مصباح یزدی که توسط همتیان و همتیان (۱۴۰۱) به نگارش درآمده تأثیر مبانی انسان‌شناختی اسلامی در نظام تربیتی اسلام با استفاده از نظرات علامه مصباح یزدی مطرح شده است که

لزوم تعیین اهداف و ریل‌گذاری و آماده کردن شرایط درنظام تربیتی اسلام برای رسیدن به هدف نهایی رایبان می‌کند و با استخراج ۲۰ مبنای انسان‌شناختی مطرح شده در آثار علامه مصباح، به بررسی جایگاه آن‌ها در اهداف، اصول، ساحت‌ها، عوامل، موانع، مراحل و روش تربیت به عنوان مؤلفه‌های اصلی نظام تربیت اسلامی پرداخته است که عبارتند از: هدفمندی، چندبعدی بودن، اصالت روح، جاودانگی روح، مراتب طولی و شئون عرضی روح، تغییرپذیری تدریجی روح و بدن، تأثیرگذاری روح و بدن بر یکدیگر، وجود فطرت الهی، کمال‌جویی، اثرگذاری رفتارها، وابستگی رفتار اختیاری به بینش‌ها و گرایش‌ها، بندگی، مسئول بودن، برخورداری از اختیار و کرامت ذاتی و اکتسابی، اجتماعی بودن، تفاوت استعدادها، ضعف، تأثیرگذاری و تأثیرپذیری از موجودات دیگر، نیازمند بودن به وحی (همتین و همتیان، ۱۴۰۱: ۸). پژوهش عباسی، موسوی نسب قمی و طوسی (۱۴۰۲) درصدد بوده است با تبیین چارچوب نظری تربیت اعتقادی از رهیافت انسان‌شناسی دینی، مبنای این ساحت تربیتی و مدل‌های آن را ذیل فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی با تأکید بر دیدگاه علامه مصباح یزدی استنتاج نماید. مبنای به‌دست‌آمده به‌عنوان یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که استقلال ابعاد سه‌گانه نفس، در مقام نظر است و در مقام عمل، نباید جدای از هم در نظر گرفته شود؛ عمل تربیتی حاصل درهم‌آمیختگی همه ابعاد است و در تربیت انسان نقش مؤثر دارند. در این میان، بعد گرایشی، پل ارتباطی بین بعد شناختی و بعد رفتاری است و غفلت و کم‌توجهی به این بعد در تربیت اعتقادی موجب می‌شود مربی به هدف غایی تربیت اعتقادی یعنی ایمان دست نیابد. از این رو، مقصد تربیت اعتقادی، ایجاد رفتارهای ارادی هماهنگ با آموزه‌های اعتقادی خواهد بود (عباسی، موسوی نسب قمی و طوسی، ۱۴۰۲: ۱۰۸).

پیشینه پژوهش

پیرامون مسئله تربیت دینی پژوهش‌های فراوان انجام شده است که در ادامه به برخی از این پژوهش‌ها با توجه به ارتباط با بحث حاضر اشاره می‌شود: در پژوهشی که توسط ملکی و همکاران (۱۳۹۰) با عنوان تربیت عبادی کودک با هدف بررسی ضرورت تربیت عبادی کودکان، ضرورت بیان فلسفه اعمال عبادی و مسئولیت والدین انجام شده است بیان می‌شود دین اسلام به طور ویژه بر تربیت دینی فرزندان و مخصوصاً تربیت عبادی کودکان تأکید کرده است.

همچنین نتیجه پژوهش خشوعی (۱۳۹۶) با عنوان تدوین الگوی کیفیت زندگی کاری اسلامی در آموزش و پرورش، راهکاری جهت تربیت اسلامی نسل آینده نشان می دهد که با ایجاد یک سبک زندگی کاری اسلامی نسل آینده از فرهنگ غرب دوری کرده و به فرهنگ اسلامی متمایل میشوند (خشوعی، ۱۳۹۶: ۷۱). دهقانی و جوکار (۱۴۰۰) با بررسی آرا و افکار امام محمدغزالی و آبراهام مازلولمدل تربیتی آن دو را برای دستیابی به بالاترین مراتب تعالی بررسی و مقایسه کرده اند که حاکی از آن است که در انتخاب شیوه های تربیتی، تلفیقی از دودیدگاه کارآمدتر است. پژوهشی با عنوان دیدگاه تربیتی امام علی (ارائه مدل مفهومی) توسط شکری و همکاران (۱۴۰۱) با هدف مفهوم پردازی در زمینه تعلیم و تربیت اسلامی و بررسی دیدگاه تربیتی امام علی (ع) انجام شده است که نشان می دهد ابعاد و مولفه های مدل مذکور شامل: الف - بعد تربیت فردی با چهار مولفه اصلی: ۱- تربیت دینی ۲- تربیت اخلاقی ۳- تربیت قرآنی ۴- تربیت علمی ب - بعد تربیت اجتماعی با پنج مولفه اصلی شامل: ۱- تربیت فرهنگی ۲- تربیت سیاسی ۳- تربیت حقوقی ۴- تربیت جهادی و ۵- تربیت اقتصادی می باشد. (شکری و همکاران، ۱۴۰۱: ۵۸)

در پژوهشی که با هدف تبیین الگوی نظری تربیت معنوی با رویکرد اسلامی توسط وجدانی (۱۴۰۲) تدوین شده است الگوی نظری تربیت معنوی با هشت رویکرد مشخص شده تا الگوی پیشنهادی بتواند با سایر رویکردهای معنوی و تربیت معنوی در سایر ادیان تعامل و گفتگو داشته باشد. نیاز مبرم به توسعه درس معارف اسلامی در پرتو معیارهای تخصصی به طور عام و در شاخه های قرآن و تفسیر به طور خاص در پژوهش الملکی و حربی (۲۰۲۳) مورد تاکید بوده. است (الملکی و الحربی، ۱۴۰۱: ۱۲۴) پژوهش مولایی و همکاران (۱۴۰۱) با عنوان عوامل کارایی معلمان و جایگاه معلم در تربیت اسلامی، تربیت نیروی انسانی سازنده را در گرو تربیت معلمان درست تربیت شده می بیند. مطالعه ای که نقش مؤسسات عالی دولتی اسلامی را در پاسخ به چالش های جهانی شدن در اندونزی بررسی کرده است برای رویارویی با عصر جهانی شدن ۷ استراتژی ای طراحی و تهیه کرده که افزایش بینش جهانی با حفظ ارزشهای علمی اسلامی یکی از استراتژی پیشنهادی آن بوده است (مولایی و همکاران، ۱۴۰۱: ۵۸) مطالعه ای که با هدف روشن کردن شیوه های مدیریت

منابع انسانی مهاجران مسلمان مستقر در شهر کبک انجام شد، نشان می دهد ارزش های دین اسلام بر رفتار صاحبان فروشگاه های مواد غذایی تأثیر می گذارد که به نوبه خود این امر بر شیوه های مدیریت منابع انسانی (بر اساس تربیت دینی) نیز تأثیر می گذارد (تامی و سو، ۱۴۰۱: ۷۹).

تربیت بر دو پایه اساسی والدین و معلم استوار است که بررسی برخی پژوهش های انجام شده در خصوص این دو در روند پژوهش حاضر مدنظر بوده است، جوهری و قبله (۲۰۲۴) در پژوهشی به نقش والدین در تربیت عبادی کودک و روش ها و راهکارهای چنین تربیتی اشاره کرده اند، به زعم آنان تربیت عبادی کودکان اهمیت خاصی در نظام آموزشی و تربیتی اسلام دارد. پدر و مادر هر کدام به نوبه خود تأثیر خاصی در تربیت صحیح کودک دارند؛ زیرا کودک رفتار آنها را شاهد و نمونه قرار داده و مفاهیم مذهبی و اخلاقی را از آنها می گیرد. بنابراین، اخلاق و تقوای والدین در تربیت دینی فرزند بسیار تأثیرگذار است. توجه به مسائلی مانند دوران بارداری و شیردهی مادر و همچنین تغذیه حلال و مناسب مادر و فرزندش مهم بوده و باید بدانند که آغاز تربیت فرزند بهتر است از همان دوران کودکی و طفولیت باشد. بنابراین، میزان تأثیر والدین در تربیت صحیح عبادی و دینی فرزند و راهکارهای تربیتی مانند احترام گذاشتن به شخصیت آنها، شیوه آموزش عبادات (نماز، روزه و تلاوت قرآن کریم) تأکید بر همنشینی با نیکان و حضور کودکان در محافل دینی و مذهبی و شیوه تشویق و تنبیه و پند آنها مهم است (جوهری و قبله، ۱۴۰۲: ۲). کنیز و کریمی (۲۰۲۳) در مقاله ای به بررسی جایگاه عزت نفس در نظام تربیتی اسلام و وظایف والدین در تربیت عزتمندانه فرزندان از منظر فقه و تربیت پرداخته اند. مطالعه آنان به نشانه های عزت نفس مثل شجاعت، نرسیدن از مرگ و اتکاء به خود در رفع حاجات پرداخته و عوامل تحقق عزت نفس مثل بندگی خدا و تقوا و حق مداری بررسی گردیده و وظیفه والدین در تربیت عزتمندانه فرزندان از منظر فقه و تربیت مثل توجه به تفاوت های فردی و عشق و محبت و... مطرح شده است (کنیز و کریمی، ۱۴۰۱: ۲).

نیروی انسانی در هر جامعه تعیین کننده پیشرفت و توسعه در آن جامعه است؛ رسالت تعلیم و تربیت نیروی انسانی بر عهده آموزش و پرورش در هر جامعه می باشد که نقش اصلی آن بر عهده

معلمان آن جامعه می باشد. در تربیت اسلامی این نقش تربیتی بسیار پر رنگ تر به نظر می رسد؛ زیرا الگوی تربیتی اسلام رسول خدا (ص) می باشد که در کتاب راهنمای تعلیم و تربیت بشر (قرآن مجید) به عنوان معلم و شغل آن و سایر انبیای الهی معلمی عنوان شده است بنابراین برای تربیت سازنده نیروی انسانی باید معلمان خوب تربیت کرد. در پژوهشی که با هدف شناسایی عوامل کارایی معلمان و جایگاه معلم در تربیت اسلامی توسط مولایی و سعیدی (۱۴۰۱) انجام شد از جمله عوامل مهم در کارایی معلمان افزایش منزلت اجتماعی دبیران، تأمین نیازمندی های مادی دبیران، انتخاب افرادی که خصوصیات ذهنی، جسمی و روحی مناسب برای معلمی، ارائه آموزش های مناسب اولیه به داوطلبان معلمی، ایجاد محیط مناسب کار برای دبیران، ارزشیابی عملکرد دبیران و پاداش دادن به دبیران کارآمد، تشکیل دوره های آموزش ضمن خدمت مفید برای دبیران می باشد. (مولایی پاره و سعیدی اصل، ۱۴۰۱: ۱)

روش شناسی پژوهش

این پژوهش با توجه به هدف آن کاربردی بوده و از نظر چگونگی بدست آوردن داده های مورد نیاز در زمره تحقیقات کیفی بر پایه گزند تئوری است. گزند تئوری با گروه بندی موارد مشابه پیش می رود و انتزاعی ترین گروه، یک مقوله را تشکیل می دهد. سپس مقوله ها و مفاهیم به صورت مداوم در مقابل داده های جدید مورد مقایسه قرار می گیرند تا آن که اشباع نظری حاصل شود و مقوله ها با داده ها تناسب پیدا کنند (فراست و همکاران، ۱۳۸۸: ۲) در نظریه داده بنیاد (گزند تئوری) شناسایی مقوله های مربوط به هر یک از مولفه های شرایط زمینه ای، شرایط علی، شرایط میانجی، پدیده محوری، راهبردها و پیامدها به شکل گیری نظریه منجر می شود. در این تحقیق برای جمع آوری داده ها از سند کاوی فیش های تعلیم و تربیت موجود در دفتر حفظ و نشر آثار مقام معظم رهبری استفاده گردید. جامعه آماری را فیش های با موضوع تربیت نسل در سایت دفتر مقام معظم رهبری در طی سال های ۱۳۶۸ تا ۱۳۹۷ تشکیل می داد. جهت دستیابی به اشباع نظری تمام فیش ها به تعداد ۴۱ فیش مورد مطالعه قرار گرفت و نمونه گیری انجام نشد. ابزار پژوهش، فرم سند کاوی محقق ساخته بود. داده ها با رویکرد اشتراوس و کوربین طی فرایند

1 -Frost, Nolas, Gordon, Esin, Holt, Mehdizadeh, &Shinebourne

کدگذاری، نام‌گذاری، مقوله‌بندی و تحلیل گردید. به عقیده کوربین و اشتراوس (۲۰۰۸) تحلیل داده‌های کیفی مستلزم سه مرحله است. معمولاً با بررسی مجموعه‌ای از داده‌ها که متضمن اطلاعاتی درباره یک پدیده است کار تحلیل آغاز می‌شود و از طریق این تحلیل مؤلفه اصلی تشکیل دهنده پدیده شناسایی می‌شود. در مرحله دوم هر یک از این مؤلفه‌ها به تفصیل بیان می‌شود تا ویژگی‌ها و جنبه‌های هر مؤلفه شناسایی شود. در مرحله سوم، شناخت بدست آمده از مطالعه هر پدیده به منظور درک بهتر پدیده مورد مطالعه بکار می‌رود و استنباط‌های مربوط به هر پدیده شکل می‌گیرد. آنها فرایند کدگذاری را به ۳ مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی تقسیم کرده‌اند. این سه مرحله لزوماً از یکدیگر مجزا نبوده و در فرایند تحقیق به تکمیل یکدیگر یاری می‌رسانند. با این وجود در یک نگاه کلی می‌توان اینگونه بیان کرد که فرایند تحلیل از کدگذاری باز آغاز شده و در حالت ایده آل به کدگذاری انتخابی ختم خواهد شد. رسیدن به کدگذاری انتخابی و تدوین نظریه برای تمام پژوهش‌هایی که به این شیوه انجام می‌شوند، ضروری و یا ممکن نیست و می‌توان کار را در مرحله ارائه مفاهیم و تجزیه و تحلیل آنها به پایان رساند (اشتراوس و کوربین، ۱۹۹۸). جهت تحلیل اولیه داده‌های کیفی از نرم افزار Maxqda ۲۰۲۰ استفاده شد.

سؤالات پژوهش

- این پژوهش در پی پاسخ دادن به این سوال اصلی بوده است که الگوی نظریه داده بنیاد برای تربیت نسل برپایه دیدگاه‌های مقام معظم رهبری دارای چه ویژگی‌هایی است؟
- در راستای نظریه داده بنیاد سوالات فرعی ذیل نیز در این پژوهش مطرح بوده‌اند:
- شرایط علی تربیت نسل برپایه دیدگاه‌های مقام معظم رهبری کدام مولفه‌ها می‌باشند؟
 - شرایط مداخله گر تربیت نسل برپایه دیدگاه‌های مقام معظم رهبری کدام مولفه‌ها می‌باشند؟
 - راهبردهای تربیت نسل برپایه دیدگاه‌های مقام معظم رهبری کدام موارد می‌باشند؟
 - پیامدهای تربیت نسل برپایه دیدگاه‌های مقام معظم رهبری کدام موارد می‌باشند؟

یافته‌های پژوهش

برای پاسخ دادن به سوال اصلی پژوهش در خصوص تبیین ویژگی‌های الگوی نظریه داده بنیاد برای تربیت نسل برپایه دیدگاه‌های مقام معظم رهبری، چهار شاخصه مدل‌گرندد تئوری شامل (شرایط علی، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها) مورد بررسی قرار گرفتند. در ادامه نتایج بررسی‌ها در زمینه هر کدام از این شاخصه‌ها مطرح می‌گردد:

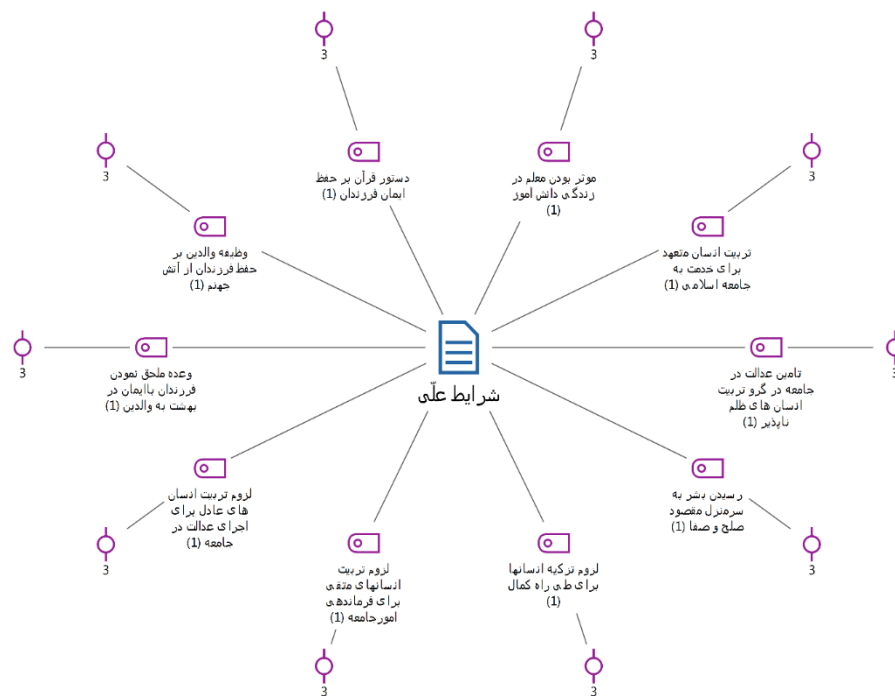
سوال اول: شرایط علی تربیت نسل برپایه دیدگاه‌های مقام معظم رهبری کدام مولفه‌ها می‌باشند؟

جهت بررسی این سوال، فیش‌های موجود در مرحله اول به کدگذاری باز فیش‌ها اقدام شد. در خصوص شرایط علی، فیش‌های مرتبط کدگذاری گردید که به عنوان نمونه به برخی از این فیش‌ها اشاره می‌شود:

مسئله تعلیم و تربیت، مسئله زندگی بخشیدن و ولادت بخشیدن به یک مخاطب و یک انسان است. (بیانات در دیدار معلمان استان فارس ۱۳۸۷/۰۲/۱۲)

نکته‌ی دیگری که همین‌جا اضافه می‌کنم، مسأله‌ی فرزندان ماست. به فرزندانان برسید؛ «قوا انفسکم و اهلیکم نارا وقودها الناس و الحجاره». حق نداریم فرزندان را رها کنیم. سعی تان این باشد که ایمانشان را حفظ کنید. کاری نکنید که ایمان جوانتان، دختر و پسر تان - اگر دانشجویست، اگر کاسب است، اگر مشغول کار دیگر است، به مبانی شما متزلزل شود. (بیانات در دیدار کارگزاران نظام) ۱۳۸۳/۰۸/۰۶ عدالت، آن ارزش والایی است که از اوّل تاریخ بشر تا امروز، همواره مورد نظر آحاد بشر بوده است. (بیانات در دانشگاه فرهنگیان) ۱۳۹۷/۰۲/۱۹ ر ادامه خروجی نرم افزار MAXQDA در مرحله کدگذاری اولیه بصورت مدل تک موردی (تصویر شماره ۱) ارائه می‌گردد:

Single-Case Model

تصویر ۱. کدهای مربوط به شرایط علی

در ادامه کدهای بدست آمده بر اساس ارتباط، مقوله بندی شده که نتایج در جدول ۲ قابل

مشاهده است:

جدول ۲. کدهای اولیه و مقوله بندی در زمینه شرایط علی تربیت اسلامی از دید مقام معظم رهبری

مقوله بندی	کدگذاری اولیه
تقدم تزکیه بر تعلیم	تقدم تربیت اخلاقی بر تربیت قانونی
	هدف از آموزش کتاب و حکمت توسط پیامبران، تزکیه است
	تقدم تزکیه بر تعلیم طبق آیات قرآن
	برتری تزکیه بر تعلیم
	حرکت به سمت قله انسانیت، شخصیت پیامبر اعظم
	ایجاد خاصیت معنوی در انسان از طریق تعلیم اسلام

	لزوم تزکیه انسانها برای طی راه کمال
پاداش اخروی	تبدیل ترس به امنیت برای مومنان
	عزت و برخورداری از تمتعات الهی پاداش عمل به دستورات اسلام
	رضوان و بهشت پاداش اخروی تربیت اسلامی
	پاداش الهی برای تنظیم برنامه زندگی مطابق دستورات اسلام
	وعده بهشت و جاودانگی برای مومنان
	وظیفه والدین بر حفظ فرزندان از آتش جهنم
	وعده آمرزش و اجر عظیم برای مومنان
	وعده ملحق نمودن فرزندان بایمان در بهشت به والدین
تأثیر تربیت اخلاقی در جامعه	موثر بودن معلم در زندگی دانش آموز
	تامین عدالت در جامعه در گرو تربیت انسان های ظلم ناپذیر
	تربیت انسان متعهد برای خدمت به جامعه اسلامی
	رسیدن بشر به سرمنزل مقصود صلح و صفا
	لزوم تربیت انسانهای متقی برای فرماندهی امور جامعه
	پرورش انسانی مهربان با برادران ایمانی
	نیاز جامعه کنونی بشر به تربیت اخلاقی
	وعده الهی برای استقرار اسلام در جهان برای مومنان
	وعده حکمرانی جهانی برای مومنان
	غایت تربیت ، مفید بودن انسان است
بعثت پیامبران الهی برای تزکیه انسان	آموختن ندانسته ها هدف از رسالت و آموزش پیامبران
	گشودن صراط مستقیم هدایت و تکامل با الگوگیری از علی (ع)
	نیاز به حلم و اخلاق برای تکامل انسان
	گمراهی آشکار انسان قبل از شروع تعالیم انبیا
	هدف بعثت پیامبران تزکیه و پاکیزه شدن انسان
	زندگی بخشیدن به یک مخاطب
	دستور قرآن بر حفظ ایمان فرزندان
عدالت محوری	تغییر ناپذیری ارزش عدالت در طی زمان
	حرکت آب به سمت عدالت
	آرمان همه ادیان الهی ، عدالت است

	تاکید نهج البلاغه بر عدالت محوری عالمان
	پرورش انسانی با ایستادگی در مقابل ظالمان از طریق تربیت اسلامی
	لزوم تربیت انسان های عادل برای اجرای عدالت در جامعه
	ارزش والای عدالت نزد بشر

سوال دوم: شرایط مداخله گر تربیت نسل برپایه دیدگاه های مقام معظم رهبری کدام

مولفه‌ها می باشند ؟

در خصوص شرایط مداخله گر، فیش های مرتبط کدگذاری گردید که به عنوان نمونه به

برخی از این فیش ها اشاره می شود:

گاهی انسان با دست و زبان بی مهار و بیرون از کنترل و با عمل غلطِ خودش کاری می کند که جوان خود را از دین و مبانی دینی و اعتقادات و اصول دور می کند؛ او را بی اعتقاد می کند. ما چنین کسانی را داشتیم؛ از هر دو طرف هم ممکن است. گاهی با سختگیری های بیجا - که بنده به سختگیری های بیجا اصلاً توصیه نمی کنم - و گاهی هم با برخورد تند و تلخ و ترش، بعضی ها بچه ها را زده می کنند؛ بعضی هم از آن طرف با بی مبالایی ها و لاپالی گری ها و امکانات بی حساب در اختیار بچه ها گذاشتن و از هر غلط آنها با اغماض چشم پوشی کردن، بچه ها را با دست خود طرد می کنند؛ در نتیجه بچه فاسد و خراب می شود. (بیانات در دیدار کارگزاران نظام)

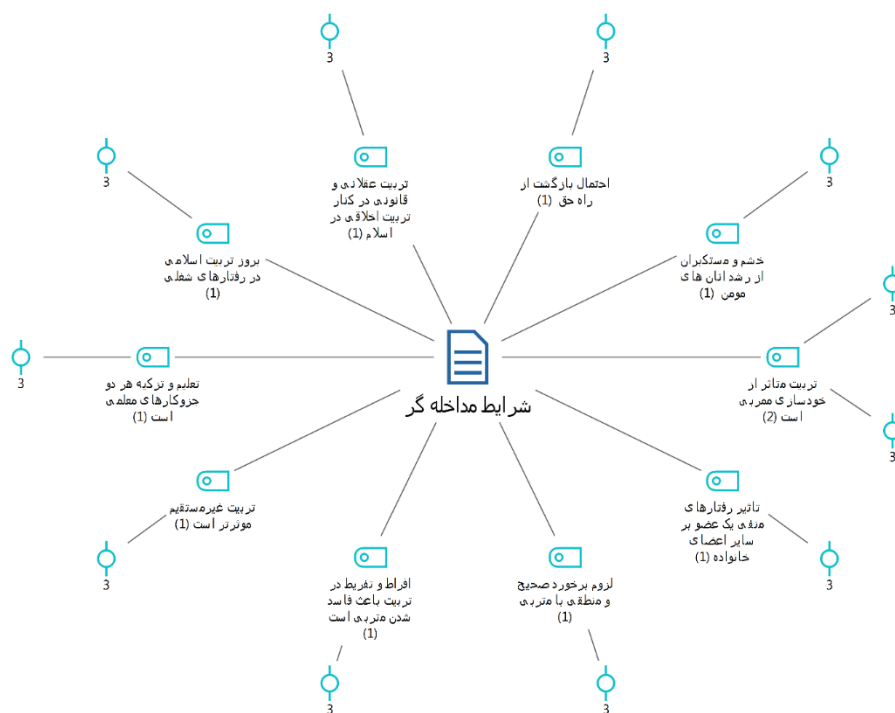
۱۳۸۳/۰۸/۰۶

وقتی در خانواده یی، جوان یا یک عضو خانواده خدای نکرده نقطه ی ضعفی پیدا کرد؛ مثل لکه ی سیاهی شد روی دندان، و مینای دندان در این نقطه خراب شد، بتدریج روی ذهن مخاطب های خودش و پدر و مادرش اثر می گذارد و همین طور اثرهای متقابل تشدید کننده دارد؛ در نتیجه آن حقیقت و معنویت را از دست می دهد.

(بیانات در دیدار کارگزاران نظام) ۱۳۸۳/۰۸/۰۶. در ادامه خروجی نرم افزار MAXQDA

در مرحله کدگذاری اولیه به صورت مدل تک موردی (تصویر شماره ۲) ارائه می گردد:

Single-Case Model

تصویر ۲. شرایط مداخله گر

کدهای بدست آمده بر اساس ارتباط، مقوله بندی شده که نتایج در جدول ۳ قابل مشاهده

است:

جدول ۳. کدهای اولیه و مقوله بندی در زمینه شرایط مداخله گر تربیت اسلامی از دیدمقام رهبری

مقوله بندی	کدگذاری اولیه
اجرای شدن دین توسط تربیت اسلامی	امداد الهی عامل تکمیل تربیت اسلامی
	خشم و مستکبران از رشد انسان های مومن
	حصول عدالت در سایه دین
نقش شخصیت مربی در موفقیت تربیت	بروز تربیت اسلامی در رفتارهای شغلی

جدول ۳. کدهای اولیه و مقوله‌بندی در زمینه شرایط مداخله گر تربیت اسلامی از دیدمقام رهبری

مقوله بندی	کدگذاری اولیه
	تعلیم و تزکیه هر دو جزوکارهای معلمی است
	تربیت متأثر از خودسازی مربی است
عدم خروج از مدار عقل در تربیت اسلامی	افراط و تفریط در تربیت باعث فاسد شدن مربی است
	تربیت عقلانی و قانونی در کنار تربیت اخلاقی در اسلام
احتمال عدم پذیرش تربیت اسلامی	تأثیر رفتارهای منفی یک عضو بر سایر اعضای خانواده
	احتمال بازگشت از راه حق
	زرق و برق دنیا عامل گرایش به بی عدالتی
تأثیر تربیت غیرمستقیم	نفی اجبار در تربیت
	لزوم برخورد صحیح و منطقی با مربی
	تربیت غیرمستقیم موثرتر است

سوال سوم: راهبردهای تربیت نسل برپایه دیدگاه‌های مقام معظم رهبری کدام موارد می باشند؟

در خصوص راهبردها، فیش‌های مرتبط کدگذاری گردید که به عنوان نمونه به برخی از این فیش‌ها اشاره می شود:

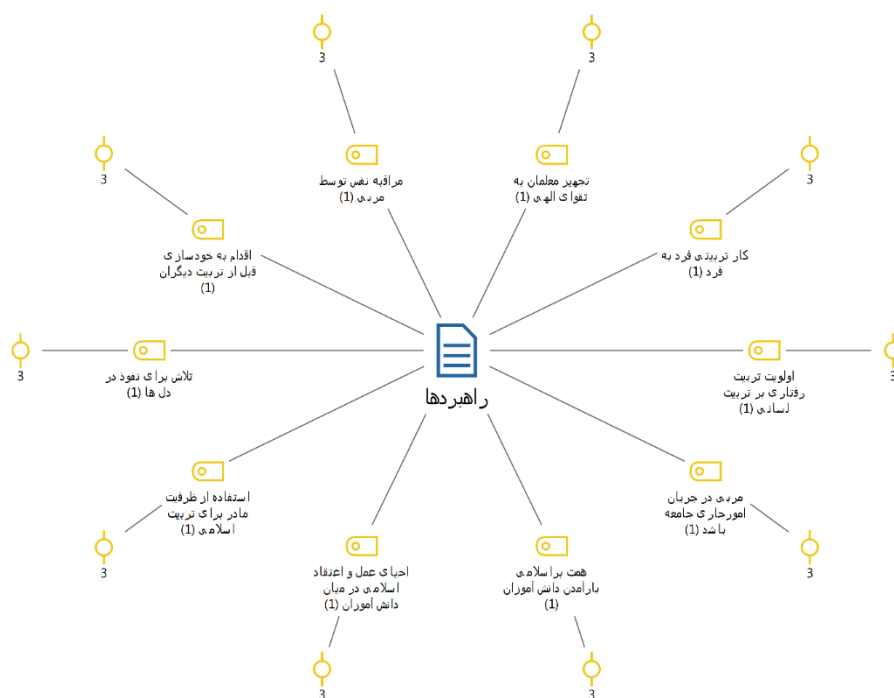
عزیزان من! برادران من! فرزندان من! جوانان! طلاب دختر و پسر! اگر میخواهید مثل بوته‌ی گلی عطر شما فضا را معطر کند، اگر میخواهید معنویت مثل چشمه‌ای از شما سرازیر شود و بدون اجبار، بدون اکراه، تشنگان بنوشند و به سوی آن بشتابند، راهش این است: «فلیبدأ بتعلیم نفسه» (بیانات در جمع روحانیون شیعه و اهل سنت کرمانشاه ۱۳۹۰/۰۷/۲۰)

اکتفاء نکنید به این که احساسات او یا عواطف او جلب شد، راضی بشوید؛ نه، سعی کنید در آن لایه‌های عمیق ذهن اثر بگذارید تا با حوادث گوناگون از دست نرود. (بیانات در جمع روحانیون شیعه و اهل سنت کرمانشاه) (۱۳۹۰/۰۷/۲۰)

معلمان از این مسئله غفلت نکنید که تربیت کردن هم جزو کار شماست؛ و چه بهتر که با نفوذ معلمی؛ با تأثیر روحی معلم بر متعلم استفاده کنید و یک نقطه‌ی روشن و نورانی‌ای در قلب دانش

آموز باقی بگذارید (بیانات در دیدار معلمان استان فارس) ۱۳۸۷/۰۲/۱۲ در ادامه خروجی نرم افزار MAXQDA در مرحله کدگذاری اولیه بصورت مدل تک موردی (تصویر شماره ۳) ارائه می گردد:

Single-Case Model

تصویر ۳. راهندها

کدهای بدست آمده بر اساس ارتباط، مقوله بندی شده که نتایج در جدول ۴ قابل مشاهده

است:

جدول ۴. کدهای اولیه و مقوله بندی در زمینه راهندها تربیت اسلامی از دید مقام معظم رهبری

مقوله بندی	کدگذاری اولیه
هدف قرار دادن پرورش انسان عادل در تربیت	حرکت به سمت عدالت در نظام تعلیم و تربیت
	تربیت انسان های عدالت ساز
توجه به نقش افراد مهم در هدایت	ظلم ناپذیری عالمان جامعه

جدول ۴. کدهای اولیه و مقوله‌بندی در زمینه راهبردها تربیت اسلامی از دید مقام معظم رهبری

مقوله‌بندی	کدگذاری اولیه
تربیت جامعه	مثال عالی تربیت اسلامی را امیرالمومنین علی قرار دهید
	الگوگرفتن از پیامبر اعظم
	استفاده از ظرفیت مادر برای تربیت اسلامی
	بی تفاوت نبودن عالمان در مقابل مسائل اجتماع
خودسازی درونی مربی	اولویت قرار دادن تربیت نفس توسط معلم
	تسهیل تربیت دیگران در صورت تزکیه نفس توسط خود معلم
	استقبال از تربیت در صورتی که معلم خود در تربیت خویشتن بکوشد
	سراپیر شدن معنویت از درس زمانی که معلم تزکیه نفس داشته باشد
	لزوم تادیب نفس قبل از اقدام به تادیب دیگران
	اقدام به خودسازی قبل از تربیت دیگران
	تجهیز معلمان به تقوای الهی
	مراقبه نفس توسط مربی
تلاش برای تاثیر عمیق شناختی در متربی	عدم اکتفا به تاثیر در عواطف و احساسات مخاطب
	تلاش برای تاثیر در لایه های عمیق ذهن مخاطب برای ماندگاری مطالب
	دعوت به عقلانیت و اخلاق
تربیت رفتاری بجای تربیت زبانی	ایجاد نقطه روشن معنوی در قلب دانش آموز توسط معلم
	کار تربیتی فرد به فرد
	تلاش برای نفوذ در دل ها
	اولویت تربیت رفتاری بر تربیت لسانی
قرآن محوری	احیای عمل و اعتقاد اسلامی در میان دانش آموزان
	همت براسلامی بارآمدن دانش آموزان
	تنظیم اعمال و رفتار طبق قرآن
تمام معلمان در آپ نقش مربی فعال را ایفا کنند	مربی در جریان امورجاری جامعه باشد
	اهتمام معلمان تمام رشته ها به تربیت اسلامی

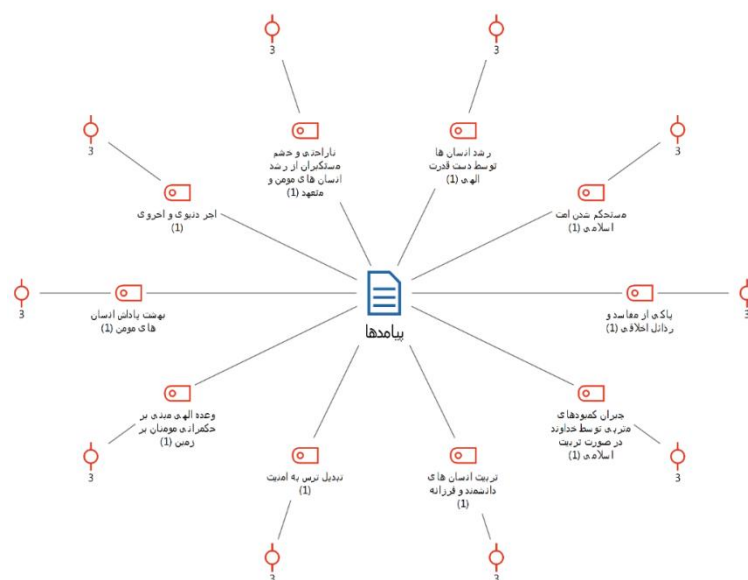
سوال چهارم: پیامدهای تربیت نسل بر پایه دیدگاه های مقام معظم رهبری کدام موارد می باشند ؟

در خصوص راهبردها، فیش های مرتبط کدگذاری گردید که به عنوان نمونه به برخی از این فیش ها اشاره می شود:

این همان مراحل رشد امت اسلامی است؛ سر میزنند، رشد میکنند، بالندگی پیدا میکنند، مستحکم میشوند. (بیانات در دیدار مسئولان نظام در روز میلاد پیامبر(ص) (۱۳۸۹/۱۲/۲) ادش خواهد داد، اجر خواهد داد. این اجر، هم در دنیا است، هم در آخرت. در دنیا عزت است، برخورداری از زیبایی ها و تمتعات الهی در این عالم است: (بیانات در دیدار مسئولان نظام در روز میلاد پیامبر(ص) (۱۳۸۹/۱۲/۲)

خدای متعال کمبودهای این بچه را در قیامت، در بهشت و در عرصات دشواری که در برابر شماست، جبران می کند؛ او را به شما می رساند تا چشم و دل شما روشن شود. (بیانات در دیدار کارگزاران نظام - ۱۳۸۳/۰۸/۰۶) در ادامه خروجی نرم افزار MAXQDA در مرحله کدگذاری اولیه بصورت مدل های تک موردی (تصویر شماره ۴) ارائه می گردد:

Single-Case Model

تصویر ۴. پیامدها

کدهای به دست آمده بر اساس ارتباط، مقوله بندی شده که نتایج در جدول ۵ قابل مشاهده است:

جدول ۵. کدهای اولیه و مقوله بندی در زمینه پیامدها از دیدگاه مقام معظم رهبری

مقوله بندی	کدگذاری اولیه
جاذبه برای مخاطب و دافعه برای دشمن	اشتقاق متریبان به تربیت
	ناراحتی و خشم مستکبران از رشد انسان های مومن و متعهد
پرورش انسان برای بندگی خداوند	پرورش انسان متوکل و خاضع در برابر خدا
	پرورش انسانهایی مهربان با هم کیشان خود
	پرورش انسانهای مقاوم در برابر استکبار
	تربیت انسان های دانشمند و فرزانه
	رشد انسان ها توسط دست قدرت الهی
پاداش الهی برای مربی و مربی	اجر دنیوی و اخروی
	بهشت پاداش انسان های مومن
	جبران کمبودهای مربی توسط خداوند در صورت تربیت اسلامی
	پاکی از مفساد و رذائل اخلاقی
امنیت فردی و اجتماعی	دوام تربیت در طول حوادث گوناگون
	ایجاد نشانه های امت اسلامی در نسل جدید
	مستحکم شدن امت اسلامی
	وعده الهی مبنی بر حکمرانی مومنان بر زمین
	تبدیل ترس به امنیت

نتیجه گیری و پیشنهادها

با توجه به کدگذاری اولیه و مقوله بندی های انجام شده در نهایت الگوی تربیت نسل برپایه گرداند تئوری بر مبنای نظرات رهبر معظم انقلاب طراحی شد، شرایط علی الگو شامل تقدم تزکیه بر تعلیم، پاداش اخروی، تاثیر تربیت اخلاقی در جامعه، بعثت پیامبران الهی برای تزکیه

انسان، عدالت محوری می باشند. همچنین شرایط مداخله گر شامل اجرایی شدن دین توسط تربیت اسلامی، نقش شخصیت مربی در موفقیت تربیت، عدم خروج از مدار عقل در تربیت اسلامی، احتمال عدم پذیرش تربیت اسلامی، تاثیر تربیت غیرمستقیم است و راهبردها شامل هدف قرار دادن پرورش انسان عادل در تربیت، توجه به نقش افراد مهم در هدایت تربیت جامعه، خودسازی درونی مربی، تلاش برای تاثیر عمیق شناختی در مربی، تربیت رفتاری بجای تربیت زبانی، قرآن محوری، ایفای نقش مربی توسط تمام معلمان در آپ می باشد. در نهایت پیامدها شامل جاذبه برای مخاطب و دافعه برای دشمن، پرورش انسان برای بندگی خداوند، پاداش الهی برای مربی و مربی، امنیت فردی و اجتماعی می باشد. نتایج در تصویر شماره ۵ ارائه شده است:

تصویر ۵: الگوی تربیت اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری

براساس تصویر شماره ۵ شرایط علی (۵ مقوله) دخیل در پدیده محوری تربیت اسلامی هستند که از طریق راهبردها (۷ مقوله) قابلیت عملیاتی شدن دارد، در صورت اجرای تربیت اسلامی پیامدها (۴ مقوله) به دست خواهد آمد که در میزان دستیابی به این پیامدها شرایط مداخله‌گر (۵ مقوله) نقش دارند. همچنین پدیده محوری تربیت اسلامی در شرایط زمینه‌ای که دارای فرصت‌ها، تهدیدها، ضعف‌ها و قوت‌هاست، بروز پیدا می‌کند.

شرایط علی شامل تقدم تزکیه بر تعلیم، پاداش اخروی، تاثیر تربیت اخلاقی در جامعه، بعثت پیامبران الهی برای تزکیه انسان، عدالت محوری می‌باشد که با پژوهش ملکی و همکاران (۱۳۹۰) که به ضرورت تربیت عبادی کودکان پرداخته است همسو می‌باشد. همچنین یافته‌ها با نتایج پژوهش کنیز و کریمی (۲۰۲۳) که تحقق عزت نفس را در گرو بندگی خدا و تقوا و حق‌مداری معرفی کرده است همسویی دارد.

شرایط مداخله‌گر شامل اجرایی شدن دین توسط تربیت اسلامی، نقش شخصیت مربی در موفقیت تربیت، عدم خروج از مدار عقل در تربیت اسلامی، احتمال عدم پذیرش تربیت اسلامی، تاثیر تربیت غیرمستقیم می‌باشد که با پژوهش مولایی و سعیدی (۱۴۰۱) که بر لزوم توجه به کارایی معلمان تاکید کرده است همسویی دارد. همچنین یافته‌ها با پژوهش (جوهری و قبله، ۲۰۲۴) که بر تاثیر همنشینی با نیکان در تربیت عبادی کودکان تاکید دارد همسو می‌باشد.

راهبردها شامل هدف قرار دادن پرورش انسان عادل در تربیت، توجه به نقش افراد مهم در هدایت تربیت جامعه، خودسازی درونی مربی، تلاش برای تاثیر عمیق شناختی در مربی، تربیت رفتاری بجای تربیت زبانی، قرآن محوری، ایفای نقش مربی توسط تمام معلمان در آپ می‌باشد که این یافته‌ها با نتایج پژوهش شکری و همکاران (۱۴۰۱) که برای اثربخشی تربیت توجه به ابعاد مختلف آن را از نظر حضرت علی (ع) بررسی کرده همسو می‌باشد. همچنین یافته‌ها با نتایج پژوهش (فنائی و همکاران، ۱۴۰۱: ۵۸) که برای رویارویی با مسائل جهانی شدن افزایش بینش جهانی با حفظ ارزشهای علمی اسلامی را مورد تاکید قرار داده همسویی دارد.

پیامدها شامل جاذبه برای مخاطب و دافعه برای دشمن، پرورش انسان برای بندگی خداوند، پاداش الهی برای مربی و مربی، امنیت فردی و اجتماعی می‌باشد. که این یافته‌ها با نتایج پژوهش

(تامی و سو، ۱۴۰۱: ۷۹) که بر تاثیر تربیت اسلامی در رفتار مدیران فروشگاه ها پرداخته است ، همسویی دارد، همچنین با پژوهش خشوعی (۱۳۹۶) که ایجاد یک سبک زندگی کاری اسلامی را برای حفظ نسل آینده از فرهنگ غرب پیشنهاد می کند همسو می باشد. در نهایت پیشنهاد می شود با توجه به راهبردهای استنتاج شده در پژوهش، محتوای کتب درسی با مد نظر قرار دادن مفهوم عدالت به عنوان هدف غایی تدوین شود، دوره های ضمن خدمت حضوری در شهرها و اماکن مذهبی برای معلمان برگزار گردد، انس با قرآن در میان معلمان به عنوان یکی از ملاک های موثر ارزشیابی سالانه در نظر گرفته شود. برای مادران در مدارس دوره های ضمن سال با تاثیر در نمره دانش آموزان در نظر گرفته شود. از متخصصان عصب شناختی جهت برنامه ریزی درسی تربیت اسلامی استفاده گردد.

فهرست منابع

- ابوالفضل بهرام پور، تفسیریک جلدی مبین قرآن کریم، انتشارات آوای قرآن محمد دشتی، ترجمه نهج البلاغه، انتشارات پیام عدالت
- ابوئی مهریزی، محسن، خطیر پاشا، کیومرث & سلیمی، لادن. (۱۳۹۹). بررسی شباهت‌ها و تفاوت‌های مبانی پست مدرنیسم و مبانی تربیت در اسلام و اسناد بین‌المللی. پژوهش‌های روابط بین‌الملل، ۱۰(۳).
- اعمالی، مهدی، وجعفری، روح‌الله. (۱۴۰۰). بررسی و تبیین شاخص‌های انسان فرهنگی از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای. مدیریت فرهنگی، ۲۱-۴۳.
- افتخاری، رجبعلی. (۲۰۲۳). بررسی مبانی انسان‌شناسی تعلیم و تربیت اسلامی در اندیشه شهید مطهری (قسمت دوم). گفتمان فقه تربیتی، ۱۴۰۱(۲)، ۹-۳۰.
- بهرامی پور، عباس، فرمینی‌فراهانی، محسن، سبحانی‌نژاد، مهدی (۱۳۹۹). نظریه تربیتی تمدن‌ساز اسلامی با تاکید بر دیدگاه مقام معظم رهبری مد ظله‌العالی. سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت ۲۸۰-۲۵۸.
- جوهری، معصومه. و قبله، زهرا. (۲۰۲۴). تربیت عبادی کودک. فقه پویا. ماهیت و قلمرو تعلیم و تربیت اسلامی. پژوهش در برنامه ریزی درسی، ۷(۲۷)، ۴۱-۵۲.
- خشوعی، مهدیه سادات (۱۳۹۶). تدوین الگوی کیفیت زندگی کاری اسلامی در آموزش و پرورش: راهکاری جهت تربیت اسلامی نسل آینده. فصلنامه تربیت اسلامی، ۹۳-۷۱.
- دهقانی، لیلا و جوکار، نجف. (۱۴۰۰). تربیت متعالی در دیدگاه امام محمدغزالی و آبراهام مازلو. پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، ۱۲۹-۱۵۷.
- رضایی، محمدجعفر، نوروزی، رضاعلی، و سپاهی، مجتبی. (۱۳۹۷). کارکردهای تربیت عقلانی از دیدگاه آیت‌الله جوادی آملی. پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت، ۲۹-۵۳.
- شکری سرشکه، شهلا، محمودی، ابوالفضل، لاجوردی، فاطمه. (۱۴۰۲). دیدگاه تربیتی امام علی (ارائه مدل مفهومی). پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، ۱۸۳-۱۵۹.
- عباسی، حجت‌الله، موسوی نسب قمی، سید محمد صادق و طوسی، اسدالله. (۱۴۰۲). تبیین چارچوب نظری تربیت اعتقادی از رهیافت انسان‌شناسی فلسفه اسلامی. فصلنامه علمی تربیت اسلامی.
- کاویانی، صدیقه و نوروزی، رضاعلی (۱۳۹۸). آسیب‌شناسی تربیت دینی در حیطه فردی از منظر نهج البلاغه. فصلنامه پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، ۲۶-۵.
- زهرا، کنیز، کریمی، طاهره. (۲۰۲۳). جایگاه عزت نفس در نظام تربیتی اسلام و وظایف والدین در تربیت عزتمندانه فرزندان از منظر فقه و تربیت. فقه پویا، ۲(۳).

محمدی، مژگان، فقیهی، علیرضا، رضایی، محمدهاشم و سرور یعقوبی، علی (۱۴۰۰). تحلیل و مقایسه سبک معرفت شناسی دینی تعلیم و تربیت از نگاه مولوی و نظریه پردازان انتقادی. سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت ۲۵۱-۲۴۳.

مرادی مخلص، حسین و شاه مرادی، مرتضی. (۱۴۰۲). مفهوم شناسی و مؤلفه های تعلیم و تربیت اسلامی از منظر بیدارگر اسلام؛ سید جمال الدین اسدآبادی، فصلنامه علمی مطالعات بیداری اسلامی ۱۲(۱)، ۸۱-۱۰۹.
مکارم شیرازی، ن. قرن ۱۴ هجری، تفسیر نمونه، جلد ۱۷، قم: دارالکتب الاسلامیه.
ملکی، عباسعلی، شاملی، حسن و شکراللهی، مهدی. (۱۳۹۰). تربیت عبادی کودک. اسلام و پژوهش های تربیتی ۱۳۲-۱۰۵.

مولایی پاره، برزو، سعیدی اصل، قدرت الله، سعیدی اصل، رضوان (۱۴۰۱). فصلنامه عوامل کارایی معلمان و جایگاه معلم در تربیت اسلامی. فصلنامه رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری ۱۲۳-۱۱۲.
وجدانی، فاطمه (۱۴۰۲). الگوی نظری تربیت معنوی با رویکرد اسلامی؛ یک مطالعه سنتز پژوهی، فصلنامه علمی تربیت اسلامی، شماره بهار. ۹۷-۷۱.

almalky&alharby(2023).the first intermediate grade in the light of the content and performance standards of the Education and Training Evaluation Commission. Buhūth, 3(4), 122-154. doi: 10.21608/buhuth.2023.212672.1503

Dian, D., Indayanti, A. N., Fanani, A. I., & Nurhayati, E. (2023). Optimizing Islamic Religious Colleges In Facing The Era of Globalization. Tafkir: Interdisciplinary Journal of Islamic Education, 4(1), 58-77.

Frost, N. Nolas, S. M. Brooks-Gordon, B. Esin, C. Holt, A. Mehdizadeh, L. & Shinebourne, P. (2010). Pluralism in qualitative research: The impact of different researchers and qualitative approaches on the analysis of qualitative data. Qualitative research, 10(4), 441-460.

Strauss, A., & Corbin, J(1998). Basics of qualitative research: grounded theory, procedures and techniques (2nd edition) Newbury Park, London, CA. Sage.

Toumi, S., & Su, Z. (2023). Islamic values and human resources management: A qualitative study of grocery stores in the Quebec province. International Journal of Cross Cultural Management, 23(1), 79-112.

